

KNJIŽEVNE NOVINE

ORGAN SAVEZA KNJIŽEVNIKA JUGOSLAVIJE

BROJ 8
GODINA I

Adresa uredništva i administracije:
Francuska 7 — Telefon: 28098

BEOGRAD, UTORAK, 6 APRILA 1948

LIST IZLAZI JEDANPUT NEDELJNO
UTORKOM

3 DINARA
PRIMERAK

Pred novim radnim poredama

Dok hušakci rata iz imperijalističkog tabora priviđaju vojske i plaše ratom, dok snivači svetske vladavine gaze prava naroda zavisih zemalja, — u našoj zemlji se ovih dana vršila veličanstvena smotra radnih brigada Narodnog fronta i Narodne omladine. Ponosna vojska rada, koja je već odnela pobeđe u slavim bitkama za izgradnju zemlje i stvaranje uslova za njen neuporedivi procvat, ponovo pristupa velikim podvizima. Na gradilišta se sležu ljudi ponosni, svesni svoje veličine, svesni smisla svoga rada, ispunjeni već rezul-

tažama koji će biti ostvareni. Tu gde su se slegle radne brigade uskoro će biti tehelji. Nije to obična gradnja, jedna od onih gradnji koje su u našoj zemlji već postale obične. Gradi se Novi Beograd, proširuje se, raste glavni grad naše zemlje, otadžbine slobodnih radnih ljudi, nezavisne države ravnopravnih naroda. Na tekovinama oslobodilačke borbe iz dana u dan niču čudesni plodovi. Svesni san i naučna mašta, ostvareni nadahnutim rukama, dobijaju oblike od čelika i mramora. Kao što je kroz šume i brda prošlo već

nekoliko naših novih modernih pruga, tako će kroz ravnice i šume poteći moderni autoput Beograd—Zagreb kao jedna od mnogih vidnih konkretizacija bratstva i jedinstva naših naroda, kao jedan od puteva u privredni napredak i u blagostanje naših naroda. Počinju nove radne bitke, pripremaju se nove radne pobeđe, pobeđe svesti i snage naših naroda, pobeđe naše narodne države. To su i pobeđe prijateljskih naroda antiimperijalističkog tabora.

Nek nam je srećan početak.

Majstor reportaže — Egon Ervin Kiš

Egon Ervin Kiš

na stvarnost. Sa usijanošću uverenja on je kapitalističkom svetu suprotstavljao Sovjetski Savez, dajući nadahnutu svedočanstva o izgradnji socijalizma, a u Aziji je tražio i nalazio pojave koje svedoče o menjanju iz osnovne. Govoreći o novom svetu ili o izmenama iz osnovne, tražio je fra-pantne dokaze, nalazio sugestivne činjenice. Njegov publicistički stil bio je visoko književan, bogat iznenađenjima, figurama, nalazima, obrtima i igrama reči koje nisu bile igra, nego rečite poente.

Iz niza njegovih knjiga (»Praški motivi«, »Zapiši to, Kiš!«, »Mahniti reporteri«, »Hajka kroz epohe«, »Carevi, popovi, boljševici«, »Raj Amerika«, »Azija izmenjena iz osnovne«, »Tajna Kina«, »Doživljaji u Australiji«, »Hitlerov zarobljenik« itd.), neke će, iako u izvesnoj meri zastarele, ostati kao lepi primeri visoke reportaže.

Egon Ervin Kiš, koji je jedno vreme borovao u Sovjetskom Savezu, počasni je profesor žurnalistike na Harvokovom univerzitetu. Uzimao je aktivnog učešća u svim naprednim demokratskim i antifašističkim akcija-

ma u Evropi, a po ubeđenju bio je komunist.

Kod nas su poznate njegove knjige »Zapiši to, Kiš!« i »Raj Amerika«, kao i poglavlja iz drugih njegovih knjiga, koje su u staroj Jugoslaviji bile izložene napadima cenzure. 1946 godine on je posetio novu Jugoslaviju kao član delegacije češoslovačkih književnika.

Kiš je jedan od onih publicista u svetu od koga današnji napredni publicista može dosta da nauči. U njemu samom stekle su se pozitivne tradicije revolucionarne građanske publicistike od Voltera do Zole. Glavni njegov rad odnosi se na period od antifašističkog rata. Pred najnovijom stvarnošću u svetu on je već stajao donekle umoran, ali mnoge njegove duhovite ocene i osude važe i danas u donekle izmenjenim odnosima, jer je u prikazivanju aktuelnoga umeo da vidi razvojne tendencije. S njim je nestao jedan istaknuti majstor napredne reportaže.

J. P.

USA

Ti kažeš »Amerika«, i vidim grči se lice, i setim se nekadašnjeg čoveka iz našeg kraja, povratnika iz dalekih rudnika, s očima bolesnog sjaja, njegovih trzaja, bespomoćnog kašlja i groznice.

Ti kažeš »Amerika«, i vidim grči se lice, i čujem pucnje i kako se diže hajka, hrtovi na čoveka u dane velikog štrajka, i kako škripe teška vrata od tamnice.

Ti kažeš, i ja čujem vrevu od povorke, od hućnog talasa nezaposlenih lica, i pod snopom svetlosnih reklama vidim lica gladnih porodica, i čujem reči s ukusom sukrvice i pokliče gorke.

Ti kažeš, i ja vidim čvor opkoljenih ulica, u senci nebodera, i izgubljenog čoveka puti tamne, i kapuljače u noći, razmahane senke pomamne, besramne, s konopcem, sa omčom u ruci ozakojenih ubica.

I vidim i čujem grodsije-lade i njihovu huku pri polasku s tovarom municije, zamki i klevetá, u gusarske pustolovine u četiri strane sveta, kada traže na mapi bede najistaknutiju luku.

Mapa bede, kompas razdora i pregršt lepljivog novca... a narodi su zid čvrsti od čelika i cementa, s procentom volje i svesti iznad svakog procenta iz računa poslovnog čoveka, vlasnika fabrike i trgovca.

Ta kažeš »Amerika«, i dok se grči tvoje lice, ipak vidim i čujem i onu drugu koja se već rađa na ruševinama današnje, u spletovima predgrađa, s korenom u narodu, umesto ove na ruci s kandžom grabljivice.

Gvido TARTALJA

Mali Atli ide stopama velikih uzora

Karikatura V. Cerića

U Pragu, gde se rodio u aprilu 1885, umro je ovih dana u šezdeset trećoj godini života, od srčane kapi, Egon Ervin Kiš, strasni reporter, koji je, istražujući istinu o društvenim odnosima našeg veka, obišao celi svet. Počeo je da radi kao smell levil publicista u Pragu, dok je Prag još bio provincija Austrougarske Monarhije. Pošto se preko tri decenije svim svojim publicističkim darom obračunavao s reakcijom, rasirinkavao imperijalizam i upozoravao na fašizam, vratio se, posle rata iz Meksika u Čehoslovačku, gde se radala narodna demokratija, i umro je upravo u trenutku kada je svojim očima video jednu od presudnih pobeđa naprednih snaga Čehoslovačke nad povampirnim ostacima fašizma. Umro je ponosan što je građanin nove Čehoslovačke, a nova Čehoslovačka ponosi se ovim publicistom međunarodnog značaja.

Jedna od prvih knjiga E. E. Kiša, »Zapiši to, Kiš«, vezana je za našu zemlju. Kao mobilisani vojnik austrougarske vojske, Kiš se nalazio u zemljama koje danas sačinjavaju Jugoslaviju i, sred užasa rata, kao svedok nasilja okupacione vojske, kao svedok tragikomične Počorekove ofanzive, a upoznavši naše narode koji su bili žrtva najezde, došao je do mnogih saznanja koja su uticala na njegov antimilitaristički i antikapitalistički stav. Kao publicista međunarodnog značaja, preveden na mnoge jezike sveta, on je 1933. posle inscenirane paljevine Rajstahsta i u jeku hajke na sve napredne elemente u Nemačkoj, bio uhapšen, ali je izmakao smrti zahvaljujući samo tome što je bio češoslovački državljanin i što ga je češoslovačka vlada tražila. Deportovan u Čehoslovačku, on je nastavio svoju jetku i nadahnutu borbu protiv fašizma, napuštajući češoslovačku posle Minhena dok nije emigrirao u Meksiko u doba kada je hitlerizam porobio Evropu.

Kiš je pisao i romane i drame, no ono po čemu je stekao svetski glas, to su reportaže. Upravo u njima on je ispoljio svoj osobeni književni talenat. Po jednoj njegovoj knjizi »Mahniti reporteri« i njemu je samom dat taj naziv. Sa strašću novinara koji hoće svojim očima da vidi i svojim ušima da čuje sve što je interesantno i značajno u epohi, on je jurio kao mahniti, ali trezvene glave, iz zemlje u zemlju. U Ameriku se takoreći prokrumčario. U Australiju, gde su upravo tada radnici vodili snažnu akciju, stigao je skačući s palube broda na ke, jer su mu vlasti bile zabranile iskrcavanje. Kao pedesetogodišnjak, ležeći s uganutom nogom i pod smotrom u bolnici, Kiš je pisao svoje svedočanstvo o Australiji.

Ali nije ta »mahnitost«, ta žurnalistička strast najbitnije u njegovom delu. Nije on tražio senzacije, nego istinu. Za svoje reportaže unapred se pripremao studijama, za svoja poentirana, neobično rečena tvrđenja on se dokumentovao, a kroz svoj izrazito individualni stil o neposredno viđenom i doživljenom težio je da otkrije ono bitno, da baci oštru svetlost na društvene odnose, na političke prilike,

LIKOVNI NOVIH LJUDI

DIREKTOR MIRKAČA

Roksanda NJEGUŠ

Od separacije, koja je zahuktana primala drugu smjenu i djevojačke poklike, peli smo se uzbrdo, do rudnika, prekim putem. Sa nama je išao direktor siveričkog bazena Mirkača Lončar, hramljući malo, a na njegovom mršavom duguljastom licu činilo se da pulsira i da se odražava sav onaj rad oko nas i pod nama, u rudničkim okrima. Duboke bore oko ustiju i preko čela govorele su o odricanjima, naporima i borbama, a sjajne crne oči o vatru koja hrani u svakoj minuti njegova oduševljenja. Za njim, njegov štab: još nedavno sve sami obični radnici, a sada — Mirkača ih pretstavljaju.

— Šef električne radione i novator Tomić, poslovođa jame Jelić, nadzor-nik Paklar...

Pridružuje nam se nekoliko starih rudara, ugljena prašina kao da je impregnirala njihova lica, pa im i koža sjaji tamnosmeđa.

Uz brdo, na kome leži Siverič, naraslo je novo brdo jalovine, s površinom od sivog sitnog pjeska. Na platu, pred seoskom školom, rasula se dječja cika, a nekoliko čaka skratalo je put do kuće na svoj način: doleteli su na brdo jalovine, pritisli knjige na grudi, sjeli, zagrabili nogama kao veslima da dobiju zamah i učas klisnuli dolje.

— Deru gaće, — nasmijao se Mirkača pa se radosno zagledao za dje-com. — U njihovim godinama, na tom istom brdu jalovine, onda nešto ni-žem, ja sam krao otpatke od ugljena — »kiš, trpao u vreću i nosio u Dniš. Tri dinara plaćalo se po vreći. A kad mi je bilo dvanaest godina, sjećam se kao da je juče bilo, ležim kod ovaca i slušam: ona djeca što idu u školu čitaju pjesme o Kraljeviću Marku i Milošu Obiliću. Lijepo pjesme! I re-koh u sebi: moram i ja učiti. Ali šta ću s blagom! mislim i domišlim: potjeram rano ovcu, dam drugaru — pastiru da pričuva i moje, pa u školu. A poslije, svršila godina i učite-lji pozvali mog oca, vele, sin ti je odlikač. Čaća se postidilo pa čuti. Ja mislim suršću i drugi, a tek on: »Ne može, — veli, više. Treba kupiti kiš, čuvati blagov. I ne dađe mi više.

— Pa ti si, moj sinko došao u jamu, nije te bilo šta vidjeti. — oporiti-nje ga stari rudar.

— Eh, nije, — buni se Mirkača. — Bilo mi brate šesnaest onđ. Ali školu nikako da zaboravim. Uto-varujem, vozim, kopam, radim na vi-tlovima i na pumpama i na kompresorima, a sve mislim: učiti i položiti četiri razreda osnovne, pa ću u rudarsku. I kad mi je bilo devetnaest — to sam i učinio.

Vratio se iz škole mršav, živahan, dug. Nisu ga postavili za nadgledni-ka nego je opet kopao u jami. Rud-nik je u to vrijeme već bio izdržao stoljetnu pljačku italijanskih bogata-ša. Vadenje ugljena nadohvat — raubovanje, jevtino izvući rudu i vi-soke profite, to je bio sistem rada »Monte Promine«. Polovina rudače ostavljena je da propadne.

Rudari nam pričaju kako je Mir-kača pokušao da ubijedi inženjere i direktora kako to sve nije valja, ka-ko ljudi ginu...

— A tek on zine — veli jedan — a oni prekrate razgovor: šta se to te-be tiče? A Mirkača onda k nama: »Ne smije se tako raditi! Vidimo i sami, ne smije se, vodi zlu. Jer vi-diš, drugarice: kad raubuješ, vadiš ugljen iznad glave, praviš veliku ru-pu, ne možeš osigurati a ideš napri-jed. Iza tebe lako može da se sruši. I rušilo se... Koliko je ljudi potrpalo! I koliko uglja propalo!

Uspomene naviru: — Mirkača misli dobro, ja ću po zakonu. I tuži upravu Ministarstvu, direktor Wonko, pasji sin, udesio sve, pa čili-mili s njima, napunio im džepove i — nikom ništa.

Stajali smo na čistini pred školom. Pod nama — separacija, čuje se zveket spojnice na vagonima, Petrovo Polje, stješnjeno Svilaju, Mosećom i Prominom; pred nama — krš i pla-nina, crni ugljeni otvori kao buđne oči i crveni boksitni dnevni kopovi kao goleme razvijene zastave.

— Jest, Jovo, brate, — odgovara Mirkača starom rudaru. — Ali tad sam ja shvatio: zakona za nas nema ni u Wonkovom rudniku ni u onoj davoľjoh državi. Sjećas li se, čim sam vama progovorio da treba izboriti druge zakone, Wonko me je izbacio s posla.

Treba izboriti druge zakone! Uglje-ne žile povezale su Mirkaču s rudari-ma jače od krvnih žila. On je otko-pavao zatrpane drugove, a jednoino su iz jame rudari iznijeli njega. De-sna noga bila je slomljena na četve-ro. Ali Mirkača već je naučio šta zna-či ljubav i kako kucaju živa srca pod zemljom, povezana zajedničkim mu-kama, druželjubljem kome je treba-lo dati svijest o snazi. Treba izboriti druge zakone!

Otjeran s rudnika, Mirkača postaje još bliži rudarima. I direktor Wonko odlučuje: primiti Mirkaču opet na posao, kao nadzornika, napraviti od njega gonika, odijeliti ga od rudara, upotrebiti još jednom oprobano prak-su: postaviti Mirkaču, Srbina, za nadglednika rudarima — Hrvatima. Trebalo je poskidati stare grede koje su osiguravale jedan rov. Na-log je bio jasan Mirkači: ako po nje-

mu postupi, stradaće ljudi. On je do-veo rudare, objasnio im slučaj i od-bio da izvrši nalog. Napustio je rov zajedno s drugovima. Otpustili su ga ponovo. Mirkača je otišao u boksitni rudnik kod Ervenika, zatim se opet vratio u Siverič, dobio posao, upro sve sile da stvori sindikat i — još je-danput bio izbačen.

Izboriti nove zakone!... Otišao je u prominske rudnike »Adriabauxita«, ali je Wonko naredio da ga otpuste — jer će u protivnom zabraniti »Adri-abauxitu« upotrebu njegove industri-ske pruge. I Mirkača je otpušten.

Izboriti nove zakone!... Kroz štraj-kačke zahtjeve progovorila je nova snaga: smjenjivanje Wonka, poveća-nje nadnica i sigurnosti. I Wonko je bio smjenjen.

Onda je došao rat, pa kapitulacija. Rudnički hodnici i boksitne jame bi-li su puni zaklanih Srba. Glas komu-niste Jove Cvjetkovića-Grka probija slojeve ugljena i kamena siveričkog rudnika i odjekuje po Promini, po zagorskom kršu, po Petrovu Polju: »Borite se, življa Partija!

Mirkača pronosi taj glas po kršu Dalmatinske Zagore, koji stalno zvoni čist i prodoran. Izboriti slobodu i nove zakone! Hrvatski radnici čuva-ju Mirkaču, skrivaju ga i spasavaju od ustaša i izdajnika koji bi htjeli da ga potajno ubiju. No, jednog da-na, Mirkaču su uhvatili i poveli u drniški tabor.

— Pusti me da ti to ja ispričam, drugarice — opet se javlja stari ru-dar. — Saznali mi da je naš Mirko uhvaćen: u tren oka skupilo se nas više stotina. Vode oni Mirkaču a mi za njima, pristijeli i drugi, sve nove stotine, sve sami rudari — Hrvati. Uveli Mirkaču u tabor a mi vičemo. Odjednom čujemo jank, tuku Mirka-ču. Krvavo nam pred očima. Salje-mo delegaciju a čujemo, ne prestaju da ga muče. A u nama rastu bijes i mraka, rastu. Čini mi se da čijeli vje-nost tamo smo stajali i tražili našeg Mirkaču. Morali su da ga puste, da nisu — bilo bi davla i po! Dadoše nam ga crna, izmrvarena, kičmu mu ozlijedili, pretukli ga. Odveli ga mi kući i vidim: treba se spremati za ustanak!

Seljačkim kolima Mirkača je pre-vozio oružje, municiju i odjeću iz skrovišta u Dnišu do svoje kuće, pored ustaša, Italijana i četnika, a onda prebacivao u Svilaju. Jedne večeri došao obavještajac »Bugarin« i veli: »Bježi! Mirkača odlazi u Svilaj-ski odred. Ustrebalo je hrane i oru-žja. Slaba obavještajna služba, nema eksploziva. Mirkača dolazi opet na teren, četiri kilometra od Siveriča, radi u tepljuskom rudniku i ljeruje eksploziv partizanima. »Svaki dan četrdeset do pedeset kila eksploziva. »Nemo'je prinit, čoeče! Kad su ga nanjušili Đuičević četnici, on s radnici-ma ruši rudnik i opet bježi, ovoga puta u Srednjedalmatinski odred, a poslije dva mjeseca opet je na tere-nu Kninskog okruga. Ustanici obra-zuju narodnu vladu, kroz borbu se stvaraju novi zakoni. Mirkača je član Otkrivačkog odbora. Dižu se mostovi kud prolaze partizani, ruše se tamo kud hoće da prođe neprijatelj. Mirka-ča upravlja radom na obnovi i sabo-tazama, rastu mostovi, skuplja se hrana — nestaju kajiši s mašina, plamte vatre u rovovima, kvare se mostovi, ruše električne lokomotive, vodovi, vagoni.

Mirkača grli rudare do sebe: — Svi su pomagali, — tiho govori on. — I muško i žensko, svom dušom.

Kad se primakla oslobodilačka vojska, rudnik nije radio: pruge su ru-sili partizani. Nijemci se spremaju da odvuču i unište postrojenja, dignu u vazduh rudnik. A Mirkača obukao domobrasku uniformu, pa ravno zamjeniku direktora siveričkog uglje-nokopa koji je simpatisao narodno-oslobodilačkoj borbi:

— Slušajte, naši se primiču. Izbo-rili smo nove zakone! Sve motore treba demontirati i bunkerisati u u-nutrašnjosti rudnika. Nijemci ne smiju to primjetiti!

I motori su bili bunkerisani, a rud-nik su zauzeli radnici.

Bilo je sasvim prirodno što je u našem rudniku postavljao za direktora naš Mirkača. Doletili rudari, ni-ko ne pita za plaću. I dok su jedni pripremali rovoze za eksploataciju, drugi su stavili u pogon briketarnu, treći otvorili krečanu, a jedna ekipa otišla za linijom fronta i skupljala raz-bijene kamione, mašine, stara gvo-žđe.

Druga armija poklonila je rudniku prvi kamion. Tri su osposobili sami. A onda je išlo lakše, nikle su nove prostrane garaže, nove velike radi-oonice, zazujao je drebank, hobl-mašina i tokarski sto. Iz redova radni-ka niklo je nadzorno i stručno oso-blje.

U novim rudničkim hodnicima rad teče po novim zakonima. Kroz stare obrušene »mrtve« jame, kroz ugaj i kamen starih radova, ponovno buše siverički rudari i spasavaju svoje bo-gatstvo. Izborili smo nove zakone!... A jedan od tih zakona glasi: rudar-benici imaju prava na plaćeni godi-šnji odmor. Zbunili su se od slova

tog zakona siverički rudari, staro ne-povjerenje zakopkalo u njihovom srcu pred ovom, za njih, nečuvnom činje-nicom. Opet neka »funturarija«, pomi-slili su neki i došli Mirkači:

— Reci ti nama odmah o čemu se radi! Čaći ti svom možeš pričati da-ču ja petnaest-dvaest dana sjediti kod kuće, a ti ćeš mi plaćati. Nas, vala, nećeš prevariti!

Mirkača, potresen, sjeo s njima i objasnio im: to je vaše pravol Vlast, to ste vil — Njihove su oči postale ljepše, svjetlije. Dostojanstvo klase zasijalo je u njima.

Sada se herojski bore s vatom u starim jamama. Čim se njen najsit-niji znak javi, a oni se odmah bace na posao da se vatra zadavi.

Mirkača je uvijek tamo gdje je po-trebna pomoć.

— Vidiš, to ti i nije njegov posao. Ali on je u jami uvijek kad treba, prvi da juriša — kao partizanski komandir!

Na te riječi Mirkača crveni, uzbu-den i radostan:

— Ali evidencija, muka, brate, mu-ka! Statistika, dobra stvar, ne može niko da vrda, ali dok čovjek nauči... Sada već klapa.

Zatim nastavlja:

— Imamo mi i grjeha, drugarice. Sad-ču ti ja ispričati kad drugi neće. Na-vukli mi starog gvožđa, čudol Dva-puna magazina. A navukli i stvari za koje nismo znali čemu zapravo služe: vojničke topovske dalekovode i eksplozivni štapin. A ko bi znao taj štapin, šarena neka uzica. Došli dru-govi iz Kontrolne pa kažu: »Šta ovo sve držite?« — A mi dotjerali, velim, pa trebaće za nešto. »A znate li vi da naša industrija treba gvožđa?« — Some dajolji, mislim ja u sebi, kako se to nisi sjetio! »A znate li vi šta imate ovdje, znate li kakva opasnost prijeti!...« — govore opet oni iz Kon-trolne i pokazuju šarenu uzicu. — Ne znamo! — Otsjekli oni komadić, odnijeli u krš, zapalili... Diže sve oko sebe! Eh, što nas postidiše drugovi! Idem tako s njima po rušnicu, vidim, za jame ne smjeraju ništa, osigura-no dobro, uređeno. Pa ih poves u menzu i pred menzom, vidim, dru-govi stali i oči im se prosto rasirile od čuđenja. Stao i ja i odjednom pro-gledao, vjeruj mi, prosto tek u taj čas video: pred menzom pakao, stare raz-lupane autine, drva, smeće, blato, otpaci. Gledaju drugovi, a meni sinu: ljudi tako ne smiju živjeti, mi smo izborili nove zakone i cio život tre-ba urediti po novim zakonima.

U Mirkačinoj kancelariji veliki sat —grafikon pokazuje kako se kreće produkcija svakog dana. Kazaljke sata — grafikona podrhtavaju u po-kretu kao da je i na njih prešlo uzbu-đenje bitke za Plan. Silika druga Tita gleda Mirkači pravo u lice: Treba, dru-že, stvoriti novi život! Na drugoj stje-ni dvije umjetničke slike Frana Simu-novića: motivi iz Siveriča.

Ulazi snažan rudar, nadzornik. Ju-če je kažnjen zato što je pustio rad-nika da prolazi kudo ne smije, a, za-jedno s njim, kažnjen je i radnik što je tuda prolazio. Nadzornik je aktivi-sta, hoće da se približi ljudima, ali Mirkača je mišljenja da se popular-no ne stiče, niti ljubav izražava na ovaj način. Radnik je razmislio i pri-mio kaznu kao pravednu, a nadzornik se uzrujao, »kazna je nepravedna« zapisao u raport i ljutio se. Mirkača mu se zagledao u oči i mirno riješio: »Dodi sutra k meni, razmisli, porazo-govoriceću, pa ako je kazna nepraved-na — skinuće me.«

Sada nadzornik stoji pred Mirka-činim stolom, obrve su mu sastavlje-ne u crnu nakostrešenu liniju, oči ozbiljne, oštre.

— Slušaj, družo direktore, nemoj skidati kaznu! — rekao je glasno i odlučno, stegao Mirkači ruku i izi-šao čvrstim korakom.

Drugi je u raportnoj knjizi napisao: »Kaznu primam, nisam pazio na da-ske, bor-mašina je ležala u prašini. Časti mi rudarske, greška se neće po-noviti!«

— Mnogo kažnjavate? — pitala sam Mirkaču.

— Ne mnogo, nego kad treba. Pri je su radnika kažnjavali ako je tro-šio da osigura glavu. Mi ga kažnjava-mo ako dobro ne osigura glavu.

U Radničkom domu razgovaraju o nedavnoj posjeti »svog ministra«. Prije nekoliko dana drug Bane An-drejev bio je u Siveriču, i Mirkača ga je pretstavio skupljenim rudari-ma:

— Evo vam ministar, naš čovjek, iz naroda. Govorite sve što vas boli, sve što želite.

I ljudi su govorili. Ispalo je tako da ih najviše boli što moraju da bu-še po starim jamama, što svi ne mo-gu da rade u nevimin slojevima pa da »pokažu šta umiju siverički rudari.« Drug ministar slušao je radnike, nije mogao sakriti svoju ganust.

A Mirkača se opet obratio ljudima: — Evo, teško je raditi u starim ja-mama, ali moramo spasiti sve što se može spasiti. I Plan ispuniti. Ako vi obećate meni, ja ću obećati našem ministru.

— Obećaj, Mirkača! — zaořilo se Domom. — Obećaj, ispuniceću!

— Jest, ispuniceću, — završio je Mirkača — jer treba živjeti, urediti život po novim zakonima.

MEĐU NJIMA

KENTAKI ŠARM, ATIČKO SUNCE

I 100% DESTILOVANOG DUHA

»Njujork Tajms«, u svom nedeljnom pregledu knjiga, doneo je prošlog meseca preko cele stranice sledeću reklamu:

»Kentaki šarm, atičko sunce i 100% destilovanog duha čine knjigu »To mi je nerazumljivo« (»It's Greek to me«) od gospođe Vili Snou Etridž. Neukrotivi autor knjige »Prasence je ostalo kod kuće« opisuju svoje smelo putovanje kroz slavu i gerilu Grčke.»

Reklama je prosuta iz čašice za koktel, a na dnu stranice, u jednom uglu, nacrtana je i hrabra gospođa Vili S. Etridž sa prečestim nosom.

Slava Grčke, o kojoj se govori u reklamama, to su Calderis i njegova žena, kraljevska porodica i monarhofašistička vojska. Gerila, to su jedinice Narodno-oslobodilačke vojske Grčke, a pisac knjige, gospođa Etridž, jest — ni manje ni više — žena Mark Etridža, američkog pretstavnika u Balkanskoj komisiji Ujedinjenih nacija, koja je prošle godine boravila u Grčkoj.

Gospođa Etridž došla je u Grčku u prazničkom raspoloženju, da bi se našla sa svojim gospodinom mužem i odmorila se od dosade i nerada. Prve stranice knjige počinju detaljnim opi-

som odličnih i ukusnih grčkih jela u kojima je uživala prilikom zvaničnih ručkova i večera, koje su grčki monarhofašisti priređivali u čast njenu i njenog muža. Glad, od koje strada grčki narod, gospođa Etridž naravno nije pomenula ni jednom reči. Dalje, gospođa Etridž »iskreno i srdačno razgovarala je sa kraljicom o romantičnoj ljubavi kraljičinom i kralja Pavla« i vredno zabeležila »mnoge planove kraljevske porodice za humanitarne i ekonomske reforme u Grčkoj«. Gospođa Calderis joj je govorila o ogromnoj popularnosti koju u Grčkoj i u svetu uživa njen muž, gospodin Calderis, a od nekog berberina, koji je nekad radio u Njujorku, saznala je za komuniste i za grčke seljake. Elena Angelopoulos, namestnica američkog Crvenog krsta, bila joj je vodič po Grčkoj i govorila joj kako mrzi gerile, »jer ih plaćaju komunisti«, a jedan mladi čovek tvrdio je da u Grčkoj vlada potpuna sloboda i da komunisti mogu nesmetano da se kreću ulicama.

U kratkim potezima opisala je zatim gospođa Etridž svoj boravak u Bugarskoj i Jugoslaviji »dramatični doživljaj« u Buljesku, gde su grčke

izbeglice vikali: »Napolje sa Amerikancima«. U Beču je našla nekoliko pukovnika američke okupacione vojske koji su vodili »ugodan, veselo život« i »bili debeli kao krave u Tekساسu«, a zatim je sa komisijom — uvek u izletničkom raspoloženju — pošla u Zenevu, gde je zaključeno »da su Albanija, Bugarska i Jugoslavija pomagale grčke partizane«.

S tim zaključkom završio se izlet gospođina Mark Etridža, a iscrpio se i 100% destilovanog duha knjige »Prasence je ostalo kod kuće«. Kako joj je i do kraja putovanja sve ostalo nerazumljivo, gospođa Etridž je i svojoj najnovijoj knjizi dala odgovarajuću naslov: »To mi je nerazumljivo«. Svojom ispovešću ona je uspešla da popuni galeriju žalosno komičnih figura koje su predstavljale »grčku stranu« Balkanske komisije — galeriju koju je kod nas duhovito opisao Oskar Davičo u svojoj knjizi o grčkim partizanima. A što se tiče prasence, bolje bi bilo da je ono i ovoga puta ostalo kod »kuće«.

E. K.

ŠTA SU »BEST-SELERI«

»Best-seler« je novi pojam kojim je američki način života »obogaćio« zapadnu kulturu, knjižarstvo i književnu kritiku. Književna kritika — ne ulazeći u ocenu njenih merila — znala je doskora samo za dobru i slabu knjigu, a knjižarstvo za knjige s većim i manjim tiražom. Međutim, američki smisao za poslovno i praktično učinio je ove »nepotrebne« razlike. Za američke biznis-mene pisanje knjiga, štampanje i izdavanje knjiga kritička ocena i kupovanje knjiga samo su različiti vidovi jednog istog poslovnog procesa: proizvodnje knjiga za tržište i gomilanje profita. U Americi se kaže da čovek vredi koliko ima dolara, a roba koliko se traži. Prevedeno na »književni jezik« to znači da svaka knjiga vredi onoliko koliko se prodaje ili da književna vrednost

dela zavisi od njegove prodaje. Kao svaka roba, i knjiga u Americi kotira se na tržištu, a pisci čije se knjige najbolje prodaju, to su — »best-seleri«.

Sve to nije šala ni preterivanje, ma da za naše »nesavremene« i zaostale istočnoevropske pojmove »ovakva književna merila izgledaju i varvarska i smešna. O pitanju »best-selera« u Americi se pišu knjige. Poslednjih meseci izašle su dve: »Pedest godina best-selera« Alise Pein Haket i »Zlatne množine« Frank Luter Mota. Najreprezentativniji američki književni časopisi donose recenzije i članke o »best-selerima«, a nedeljne revije knjiga »Njujork Tajms«, »Njujork Herald Tribjuna« i drugih listova, donose redovno sledeće nedeljne berzanske izveštaje:

joj piše i da ima na umu da je osnovni zadatak pisca: da pomogne čitaocima da se oslobode straha od smrti, straha od siromaštva i briga svakodnevnog života.

Kad je takva knjiga napisana — sve ostalo je stvar tehnike i posao izdavača. Izdavačko preduzeće »Kuondam«, na primer, lansirajući knjigu Tomasa Talismana »Mračni vetare«, uradilo je sledeće:

Urednik preduzeća uverio se još jednom da knjiga odgovara formuli propisanjoj za »best-selera«. Zatim je propagandno odeljenje preduzeća poslalo 1.500 pisama knjižarama u celoj zemlji, razaslalo 1.000 besplatnih primeraka knjige i u velikom broju knjižara zakupilo prostor u izlozima. Kad su pripreme bile završene, preduzeće je štampalo prvih pedeset hiljada primeraka i utrošilo 20.000 dolara na reklamu. Reklame su izašle na celim stranicama najvažnijih listova u šest glavnih gradova Amerike (Njujork, Boston, Filadelfija, Čikago, Los Angeles, San Francisko) i u nizu manjih listova po manjim gradovima (Vašington, Atlanta, Klivlend, Detroit). Deset dana posle toga svi listovi bili su puni nepochvaljivih kritika u stilu: »Jedna uzbudljiva i dramatična knjiga« ili »Potresna i istinita ljubavna istorija«.

Ted Telen, veliki stručnjak za reklamu preduzeća »Kuondam«, uzeo je zatim posao u svoje ruke. Razaslao je još 500 oglednih primeraka i organizovao prijem za novinare, književne kritičare časopisa i radio-komentatore. Autora Talismana počeo je potom da vođa po američkim gradovima i da ga pokazuje. U Klivlendu dao je Talisman izjavu za štampu, čeo dan je sedeo u jednoj knjižari i delio autogramme, ručao s predstavnicima poslovnog sveta i gradske uprave, čitao delove svoje knjige na radiju i na crkvenim zborovima, a u sinagogama govorio je o toleranciji. Sledećeg dana, ponovio je isti program u Detroitu samo što je ovdje umesto o toleranciji govorio o »crvenoj opasnosti«.

Dve nedelje donje bilo je prodato već nekoliko stotina hiljada knjiga. Knjiga g. Talismana izšla je na listu »best-selera«, američka literatura dobila je novo »veliko« delo, g. Talisman postao je prekonoc »zvezda«, preduzeće »Kuondam« zgrnulo je velike pare, a i stručnjak za reklamu Ted Telen vidio je verovatno neku vajdu. Samo, čitaoci knjige već posle deset dana nisu mogli više da se sete šta su pre nekoliko dana pročitali.

E. K.

Grčkim borcima za slobodu

Pamtim dane muku četredeset prve i oganj što vaše, naše spali kuće; pohod osvajača i naci-parade, gorčinu poraza i dah mržnje vruće, drugovi i braćo, sinovi Jelade!

Pamtim vesti prve, suze radosnice koje same dođu, naviru u tami; vesti koje stignu ko prolčne laste: da ste i vi s nama i da nismo sami, i radost što bukne i ko plima raste.

Pamtim dane boja, slavom ovcenae, mukotrni život i put ka slobodi. Na brazdrju ovom besnele su horde, al' rovd im je drhtó na nemirnoj vodi, mesto roblja, tudin nađe borce gorde.

I Decembar pamtim, Skobijeve trupe, izdaju i podost, snažni grč Atine; tužni vrisak majke u svitanju dana i bol koji nikad neće da umine: šest hiljada mrtvih bezbroj teških raná!...

I slušam: još tujnjem odjekuju strane, i još i još borci odlaze u brda; val za valom teče u planine sive. I još žare, pale najamnička krda: — O, gruni bujico grčke o fozanive!

Ne, vi niste sami, drugovi i braćo! I uzalud ujed hijena s Volstrita! Ko biljke, ko cveće iz tla zemlje mlade sloboda se rada, poput vlati žita, iz krvi i patnji slobodni grčki!

Tanasije MLADENVIĆ

600 godina Karlovog univerziteta

Sedmog aprila, Karlov univerzitet u Pragu proslavlja 600 godišnjicu svog osnivanja. Praški univerzitet bio je prva visoka škola u Srednjoj Evropi i od samog početka postao je žarište naprednih težnji pokreta reformacije u ovom delu Evrope i kolevka češke nacionalne kulture. Pod uticajem žive delatnosti njegovih profesora, koji su ujedno bili i istaknuti predstavnici književnog stvaralaštva tog vremena, češki jezik u 14 veku sve više prodiru u književnost i potiskuje latinski i nemački, koji su dole gotovo isključivo važili kao književni jezici. Najistaknutiji profesor tog vremena na Karlovom univerzitetu bio je Jan Hus, veliki češki reformator i osnivač češkog književnog jezika. Hus, koji je 1402 zbog svojih zasluga izabran za rektora, oštro je istupao protiv obesti katoličkog sveštenstva i feudalnog visokog plemstva, protiv bezobzirnog ugnjetavanja i iskoriscavanja kmetova. On je govorio i pisao jezikom kojim je govorio narod. U svojim knjigama stvorio je pravopis koji se, sa malim izmenama, zadržao do danas.

Tako je, delatnošću Jana Husa i njegovih učenika i sledbenika, Karlov univerzitet postao žarište pokreta reformacije koji je zahvatio češki narod i poveo ga u borbu za oslobodenje ispod feudalnog jarma. Istovremeno, Karlov univerzitet postao je i rasadnik češke nacionalne kulture i vaspitao je čitav niz značajnih pisaca i naučnih radnika.

Posle sloma samostalne češke države, u doba protivreformacije i žestoke jezuitske inkvizicije, kada je, posle husitskih ratova, Češka potpala pod vlast Habsburške dinastije, Karlov univerzitet pretvoren je u nemački institut i postao je oruđe u rukama katoličke crkve za ugašivanje češke kulture i za širenje nemačkog uticaja. Ali, sva inkviziciona sredstva i ugnjetavanje nisu bili u stanju da uguše i bace u zaborav svetle tradicije Karlovog univerziteta — lučonoše naprednih ideja. Baš u to vreme, na njemu su delovali znameniti naučnici, matematičari i astronomi, kao što su bili Tiho de Brahe i Johan Kepler. A nije se mogla uštititi ni češka nacionalna kultura, čije su temelje udrili Jan Hus i njegovi učenici. Nju je negovao i dalje razvijao krug mislilaca, poznat pod imenom »Jednota bratrska«, a u vreme najžešće protivreformacije, Hu-

sove ideje nastavljali su češki emigranti, čiji je najizrazitiji predstavnik Jan Amos Komenski.

Na prevodu biblije, gramatici i drugim književnim i naučnim delima predstavnika »Jednote« i emigranata vaspitavali su se i učili krajem 18 i početkom 19 veka prvi borci za oslobodenje češke kulture od germanizatorskog uticaja. Pod pritiskom sve snažnijeg nacionalnog pokreta, krajem 19 veka, austrijska vlada odobrila je da se na Karlovom univerzitetu, posle više od 200 godina, ponovo otvore i češki fakulteti. Oko univerziteta okupili su se kulturni i naučni radnici, i on je ponovo, kao u doba svog osnivanja, postao centar češke nacionalne kulture. Među prvim profesorima na novoosnovanom češkom univerzitetu bili su i T.G. Masarik, dočim prvi predsednik Čehoslovačke Republike i istaknuti naučni i politički radnik, sadašnji ministar prosvete, dr. Zdenjek Nejedli.

Za vreme hitlerovske okupacije, nemački fašizam brutalno se ustremio na slobodarski Karlov univerzitet. 17 novembra 1939 pod nacističkim meci-ma pali su njegovi studenti koji su

javno manifestovali za slobodu i nezavisnost Čehoslovačke Republike. Nacistički okupatori zatvorili su Karlov univerzitet i sve ostale visoke škole, a profesori i studenti upućeni su delom na prinudni rad u Nemačku, delom u koncentracione logore, odakle se mnogi nisu vratili.

Posle oslobodenja Čehoslovačke, Karlov univerzitet, definitivno očišćen od nemačkog uticaja, nastavio je ono delo, radi koga je pre 600 godina osnovan — rad na širenju kulture i nauke, na izgrađivanju nacionalnog kulturnog života. A naročito sada, posle pobeде demokratičkih snaga i učvršćenja narodne demokratije u Čehoslovačkoj, Karlov univerzitet stavlja je sebi u zadatak da kroz naučni rad doprinese jačanju i produbljivanju bratske saradnje slovenskih i svih slobodoljubivih naroda. A jedan od njegovih najistaknutijih profesora, dr. Zdenjek Nejedli, poznati antifašista, postao je ministar prosvete u novoj vladi Klementa Götvalda, njegov saradnik u borbi za učvršćenje narodno-demokratskih načela i na polju prosvete, u školama i na univerzitetu.

O. Č.

Kongres mladih književnika Čehoslovačke

Mladi književnici Čehoslovačke održali su od 13 do 18 marta kongres na kome su raspravljali o aktuelnim pitanjima savremene književnosti i njenom odnosu prema društvu. Na kongresu, kome je prisustvovalo četrdeset pisaca najmlađe generacije, usvojena je rezolucija u kojoj se mladi književnici obavezuju da će svojim stvaralačkim radom doprineti izgrađivanju socijalizma i da će sve svoje snage staviti u službu ostvarenja ovog zadatka. U odlučnoj borbi za budućnost čovečanstva — izjavljuju mladi književnici Čehoslovačke — mi ćemo stajati tamo gde su najžešća bitka i najžešći zadatak. To je naša odluka, naš zavet. Istovremeno, odlučeno je da se pri Sindikatu čeških književnika obrazuje sekcija mladih književnika. »Tvorb«, časopis za kulturu i politiku, pozdravlja rezultate kongresa i ističe da su mladi književnici koji su

dosad bili pocepani na pojedine grupe, zauzeli zajednički stav u pogledu zadataka savremene literature.

Savez oslobođenih političkih i literarnica u Pragu izdao je knjigu pod naslovom »Kroz jedinstvo Slovena za mir«. Knjiga je podeljena u tri dela. Prvi sadrži govore istaknutih predstavnika političkog, ekonomskog i kulturnog života slovenskih naroda i savremenim zadacima slovenskih zemalja. U drugom delu objavljene su pesme i odlomci iz savremenog stvaralaštva slovenskih književnika, dokle treći deo predstavlja zbirku fotografisanih snimaka koji prikazuju radove na obnovi pojedinih slovenskih zemalja.

SOVJETSKI SAVEZ

Dodeljivanje Staljinovih nagrada za književna i umetnička dela

TASS prenosi članak objavljen u »Pravdi« o dodeljivanju Staljinovih nagrada za istaknuta književna i umetnička dela stvorena u toku 1947 godine.

Od prozih radova Staljinovom nagradom prvog stepena nagrađeni su romani »Bela breza« od Mihaila Bubnjava, »Sreća« od Petra Pavlenka i »Buga« od Ilje Erenburga.

Staljinovom nagradom od Mkovana je poema »Zastava na seoskom sovjetu«, čiji je autor mladi pesnik Aleksej Nedogonov umro prošlog meseca. Isto tako Staljinova nagrada dodeljena je poemi Nikolaja Gribočova »Kolhoz Boljševik«.

Od dramskih dela nagrađeno je delo Avgusta Jakobsona »Borba bez linije fronta«, a od filmova — »Legenda o zemlji sibirskoj«.

Staljinova nagrada dodeljena je i grupi reditelja, glumaca i autora scenarija.

Ove godine prvi put su dodeljene Staljinove nagrade za dela iz oblasti kritike i teorije umetnosti.

BUGARSKA

Nagrade za dela iz oblasti dečje književnosti i kritike

Komiteš za kulturu i umetnost dodelio je nagrade za dela iz oblasti dečje književnosti i kritike. Za najbolje delo iz oblasti dečje književnosti prvu nagradu od 50.000 leva dobio je Asen Bosev za poemu »Cvetna, selo — zasvetlelo«, a drugu nagradu od 30.000 leva Marko Marčevski za knjigu »Tamna godina«.

Na konkursu za najbolje delo iz oblasti kritike prva nagrada od 50.000 leva dodeljena je Georgiju Canevu za knjigu »Put javorova«, a druga od 30.000 leva Penču Dančevu za studije: »Socjalno-ekonomski koreni bugarskog književnog individualizma« i »Ideologija Penča Slavejkova«.

RUMUNIJA

»Contemporanul« donosi karikaturu Pjera Križanića

U jednom od svojih poslednjih brojeva rumunski list »Contemporanul« preneo je iz »Književnih novina« karikaturu Pjera Križanića »Boa Volstriktora«. U istome broju objavljena je u prevodu pesma koju je francuski pesnik Pol Eliar (Paul Eluard) posvetio Goranu Kovačiču »Grob Gorana Kovačiča«.

U Rumuniji je počela da izlazi revija »Rumunija — Jugoslavija«, koju izdaje Društvo za kulturnu saradnju Rumunije sa Jugoslavijom. Po nared uvodnog članka predseđnika Društva, u kojem se podvlači značaj ove revije za produbljivanje odnosa naša dva naroda, revija donosi članak o poseti maršala Tiha Rumuniji, kao i fragment iz »Pjesme o biografiji drugoga Tiha« od Zogovića. U ostalim člancima prikazani su obnova i izgradnja Jugoslavije, kao i rad na kulturno-prosvetnom uzdizanju masa. Uz članak posvećen rumunskoj omladini koja je bila na Pruzi, objavljen je niz reprodukcija rumunskih slika koji su posetili našu zemlju. Na kra-

ju je dat prikaz aktivnosti Društva za kulturnu saradnju Rumunije sa Jugoslavijom.

U Rumunskim časopisima pojavio se niz članaka u kojima se osuđuje dosadašnji nenaučni i protivnarodni rad Rumunске akademije. U članku »Rumunska akademija, srednjovekovna kasta, potpomagala je fašističke režime«, književnik Mihail Neamcu piše da je ova ustanova u prošlosti bila nosilac buržoasko-veleposedičke ideologije, a za vreme rata otvoreni popularizator fašizma i agitator za rat protiv Sovjetskog Saveza. Nekij članovi Akademije organizovali su krađu knjiga i drugih naučnih predmeta iz sovjetskih pokrajina. Posle rata

FRANCUSKA

Očajanje gospodina Morijaka

Januara 1945, Crvena armija zadržala je poslednje udarce hitlerovskih hordama, progoneći ih put Berlina. G. Fransoa Morijak pisao je tada u časopisu »Francuska — SSSR«:

»Jedan novi čovek možda će iskrusiti iz uzarenih dubina namučene Evrope. On će se dati na posao da obnavlja gradove, da podiže iz ruševina tvornice i rudnike; on će se zaloziti za postizanje boljih uslova rada, za jednaku raspodelu dužnosti među svim građanima — a, međutim, neće se odreći onog dela sebe koji postavlja pitanja i sanja o savršenu...«

I pored svih ovih »ipak« i »možda«, pitanje je lojalno.

Januara 1948 g. Morijak je zaboravio Staljinograd, bez koga bi on nastavio da piše u tami. Protiv ljudi Staljinograda on prihvata otcpane priče koje se vuku već četvrti vek u raznim zapecima antisovjetskih huskaca. Jer lanac se nastavlja: — od »Popilera«, koji je 1928 odricao svaku mogućnost ostvarivanja Prvog petogodišnjeg plana i u kome je nekoliko godina dočenie Leon Blum verovao da može da likuje, uprkos svojim lažnim proča-

stvima i činjenicama: — »Pomoću robova mogu se uvek podizati piramide; — od »Popilera« do Hitlera, koji je nasrnuo na Sovjetski Savez, naređujući svojim motorizovanim robotima da pođu da »oslobađaju robove«, da »učine kraj opasnosti od sovjetske hegemonije«, da »izgrade novu Evropu; — od Hitlera do de Gola koji je u Venensu, prošle godine prihvatio u potpunosti tu istu »argumentaciju«; od tog pretendenta na ličnu vlast pa do g. Morijaka, koji piše u »Figarou« od 28 januara:

»Bez stahanovske vere, koja napaja elitu ruske radničke klase, Petogodišnji plan ne bi imao nikakvog izgleda da bude ostvaren za četiri godine. Činjenica ostaje: da bi se nasilno savladala materija, da bi se ona ukrotila u rekordnom vremenu, bilo je uvek potrebno, u Heopsvom stolecu kao i u veku Staljina, da jedan mali broj ljudi prisili bezbrojne robove da proliju poslednju kap svog znoja.«

Milioni robova »okreću čudovišni žrvanj«, dodaje pisac, i on surpotstavlja sovjetskim graditeljima još jednog francuskog pesnika: »Odvratni su mi svi poslovi... Kakav vek jede svako nešto posluje!... Nikada neću pristati da radim!... On navodi te reči da bi zaključio podizajući »protest pesnika i svetaca koji odbijaju da okreću žrvanj za račun stranog gospodara, koji zahtevaju da ostanu gospodari svoje duše, da bi je po volji izgubili ili sačuvali.«

Razuman čovek mogao bi postaviti pitanje g. Morijaku šta bi bilo od pesnika i »svetaca« bez snažnih ljudi koji obrađuju zemlju, mese testo, istružu ugaj iz zemljevine utrobe, tkaju vunu ili upravljaju železnicom, i koji na sreću pesnika i »svetaca«, nemaju »odvratnosti prema svim poslovima!« Ali udimo dublje u stvar. U očajanju, g. Morijak želi da sa svojim sugrađanima podeli svoj skepticizam. Ton nije nov: to je onaj isti ton »kukavičkog olakšanja« iz vremena Minhe. Ti hvalospevi lenjosti takođe nisu slučajni u trenutku kada u Francuskoj ljudi bez vere u svoj narod i svoju zemlju odlaze da propovedaju potčinjavanje dolaru.

Ali za g. Morijaka je potrebno da kamuflira tu filozofiju ništavila, to odcranje napora, to dezertstvo pred borbom iz »idealističkih« fraza; »rad ne donosi sreću« »robovi« su izgubili svoju dušu u službi »franskog gospodara« itd.

1945: »Međutim« i »možda«. 1948: jednostavne i obične klevete.

Čovek s lopatom. Crtež-sepia Frana Simunovića